

O'ZBEKISTONDA SUG'URTA XIZMATLARINI KO'RSATISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Qodirov Nodirbek

Millat Umidi University Xalqaro biznes fakulteti

Biznes boshqaruv yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan bo'lib, iqtisodiy munosabat va jarayonlarni rivojlantirish davrida iqtisodiyotni bir qismi bo'lgan sug'urta tashkilotlari faoliyatida raqamli texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati, dolzarbligi, mavjud muammolar va ularga yechim va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiya, mobil ilova, sun'iy intellekt, sug'urta bozorining professional ishtirokchilari.

Abstract: The article highlights the importance of digital technologies in the provision of insurance services as a part of the economy especially during the period of development of economic relations and processes, importance, relevance, existing problems, solutions and recommendations of the use of digital technologies in the activities of insurance organizations.

Key words: digital technology, mobile application, artificial intelligence, professional participants of the insurance market.

Аннотация: В данной статье освещено значение цифровых технологий в оказании страховых услуг, являющихся частью экономики в период развития экономических отношений и процессов, важность, актуальность, существующие проблемы, решения и рекомендации использования цифровых технологий в деятельности страховых организаций.

Ключевые слова: цифровые технологии, мобильное приложение, искусственный интеллект, профессиональные участники страхового рынка.

Jahon tajribasida aholiga sug'urta xizmatlarini ko'rsatish tizimini rivojlantirish orqali ularning daromadlarini oshirish, hayot tarzini yaxshilash, ishsizlikni kamaytirish, chakana xizmatlar sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda, shuningdek raqamli iqtisodiyotga sarflanayotgan mablag'lar-yil davomida oshib borayotganini kuzatish mumkin. Jumladan, "Xitoy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari akademiyasi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, Xitoyning raqamli iqtisodiyoti 2021-yilda 5,4 trln. AQSh dollariga teng bo'lib, dunyoda AQShdan (13,6 trln. AQSh dollari) keyin 2-o'rinni egallagan. 3-o'rinni Germaniya (2,54 trln. AQSh dollari), Yaponiya (2,48 trln.

AQSh dollari), Buyuk Britaniya (1,79 trln. AQSh dollari), Fransiya (1,19 trln. AQSh dollari), Janubiy Koreya (847,8 mlrd. AQSh dollari), Hindiston (514,9 mlrd. AQSh dollari), Kanada (434,5 mlrd. AQSh dollari) hamda Italiya (377, mlrd. AQSh dollari) egallagan. O'rganilgan 47 mamlakat va mintaqadagi raqamli iqtisodiyot bozorining hajmi 2021-yilda-yiliga 3 foizga o'sib, 32,6 trillion AQSh dollarini tashkil etgan⁹² Bunga birgina misol sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 14-oktabrdagi PQ-358-sonli "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorida bank-moliya sohasida – firibgarliklarning oldini olish, foydalanuvchilarning to'lov qobiliyatini baholash, bozor tendensiyalarini prognoz qilish sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilandi.⁹³ Bank-moliya sohasining bir bo'lagi sifatida sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga harakat qilinmoqda ammo bu harakatlar faqatgina davlat siyosati sifatida keng joriy etishga targ'ib qilinayotgandek nazarimizda. Ammo bu harakatlar sug'urta mahsulotlarini qamrovini ortishiga yetarli darajada ta'sirini ko'rmayabmiz. Birgina xalqaro moliya institutarining hisobotlariga nazar tashlasak. Jahon bankining Global Findex Databaseda keltirilgan ma'lumotlariga asosan, bankda hisob raqamiga ega bo'lgan va bank xizmatlaridan foydalanaytgan katta yoshdagi aholining soni 2011-yildagi 51 foizdan 2023-yilda 80 foizga, Yevropa va Markaziy Osiyoda bu ko'rsatkich mutannosib ravishda 13 foizdan 78 foizga o'sganini ko'rish mumkin. Bu ko'rsatkich Qozog'istonda – 81 foiz, Turkiyada — 74 foiz, Rossiyada - 90 foizni tashkil etadi. Banklarda hisob raqamiga ega bo'lgan va bank xizmatlaridan foydalanuvchi aholi salmog'i Niderlandiya, Daniya, Avstriya, Germaniya, Shvesiya, Islandiya, Irlandiya, Shveysariya, Fransiya, Angliya va Kanadada 97 – 100 foizni tashkil etadi.⁹⁴ Bundan shuni ko'rishimiz mumkinki iqtisodiyotni qon tomiri bo'lgan bank sohasidagi to'siqlar asta-sekin bartaraf etilmoqda, bank xizmatlari sifati oshmoqda, chakana xizmatlar soni ko'paymoqda biroq sug'urta sohasida nazarimizda bu tendensiya biroz pasaygandek. Bundan shuni xulosa qilish mumkinki, sug'urta va bank xizmatlari o'rtasidagi aloqadorligi, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan shaxsiy, tadbirkorlik tavakkalchiliklarini raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion sug'urta turlarini kengaytirish, biznes jarayonlarida sun'iy intellektni joriy etishni taqozo etmoqda. Shu o'rinda raqamli sug'urta deganda nima ko'z oldimizga keladi? Sug'urta biznesini yuritishda raqamli texnologiyalar sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq jarayonlar, mijozlarga xizmat ko'rsatishning asosiy elementiga aylanadi. Tabiiy savol tug'ilishi mumkin sug'urta kompaniyalarida ma'lumotlar hujjat almashinuvi, ma'lumotlarni elektron bazaga to'plash ma'lum bir dasturiy ta'minot orqali almashinuvi raqamli sug'urta kompaniyasi deb e'tirof etishga asos bo'ladimi?

Albatta yo'q! Raqamli sug'urta xizmatlarini yo'lga qo'yishda nafaqat dasturiy ta'minotdan foydalanish balki kompaniya yillar davomida sug'urta xizmatlarini

ko'rsatish orqali orttirgan tajriba va ko'nikmalarini mijozlarning talablarini inobatga olgan holda tubdan o'zgartirishni talab qiladi. Raqamli sug'urtaning yana bir asosiy jihatlaridan mijozlarni jalb qilish, andarrayting siyosatni boshqarish va da'volarni qayta ishlashgacha bo'lgan butun bir jarayon zanjirini raqamlashtirishdir. Hozirda faoliyat yuritayotgan sug'urta kompaniyalari mijozlar bilan bog'liq ma'lumotlarni boshqarish yoki da'volarni qayta ishlash kabi muayyan funktsiyalar uchun dasturiy ta'minotdan foydalanishlari mumkin, lekin ular ko'pincha qo'lda ishlov berishga tayanadilar. An'anaviy sug'urta xizmatlaridan raqamli sug'urtaning yana bir muhim farqi - bu mijozlar bilan o'zaro aloqadorlikda ko'rinadi. Raqamli sug'urta xizmatini ko'rsatuvchilar veb-saytlar, mobil ilovalar va chatbotlar kabi onlayn kanallaridan foydalanishni keng yo'lga qo'yadilar. An'anaviy sug'urta xizmatini ko'rsatuvchilar ko'pincha shaxsiy uchrashuvlar va telefon qo'ng'iroqlariga tayanadilar, ular faqat cheklangan onlayn xizmatlarni taklif qiladilar va raqamli sug'urtada ko'rinadigan keng qamrovli raqamli integratsiyaga ega emaslar. Sug'urta munosabatlarini yo'lga qo'yish va tartibga solishda sun'iy intellektni qo'llash quyidagi jihatlari bilan ahamiyatli hisoblanadi:

- sug'urta da'volarini ko'rib chiqishda;
- sug'urta tavakkalchiliklarini aniqlash va sug'urta tariflarini ishlab chiqish, andarrayting siyosati;
- sug'urta sohasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan firibgarliklarni aniqlashda;
- sug'urta xizmatlarini sotish jarayonlarida.

Xulosa: Yuqorida keltirilgan holatlardan shuni xulosa qilishimiz mumkinki, O'zbekistonda sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda an'anaviy usullardan raqamli texnologiyalarga o'tishida biznes jarayonlarni raqamlashtirish imkonini beruvchi me'yorlarni belgilash, bunda vakolatli davlat organlarning o'rni muhim hisoblanadi. Ikkinchidan, sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda raqamli texnologiyalarni faqatgina sug'urta sohasini o'zida qo'llash yetarli emas, balki da'voni aniqlash, baholash metodologiyalari, tannarx va bozor qiymatlarini belgilashni avtomatlashtirilgan tizimlarini joriy etish, sug'urta da'volarini asoslashda, ma'lumotnomalar olishda ham raqamli texnologiyalarni mutanosib ravishda rivojlantirish muhim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-sonli qarori — "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PQ-6079-sonli qarori — "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida".

3. Jahon banki (World Bank). Global Findex Database 2023: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of Crisis. Washington D.C., 2023.
4. China Academy of Information and Communications Technology (CAICT). White Paper on Global Digital Economy. Beijing, 2022.
5. Tursunov B. (2022). Sugʻurta xizmatlarini raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligi. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy axborotnomasi.

